

In memoriam

Under 1974 avled flera personer som stod Upplands fornminnesförenings rörelse mycket nära, nämligen Fredrik Berg, Gunnar Ekholm, Paul Ekman, Manne Eriksson, Sigurd S. Johansson, Karl Wickström, Ingeborg Wilcke-Lindqvist och Eric Wolrath. Upplands fornminnesförening bevarar dessa personer och deras verksamhet för föreningen och dess intressen i tacksammaste minne.

FREDRIK BERG

F. rektor magnificus professor Fredrik Berg föddes 1887 i Stockholm och växte upp i Veckholm, där fadern var kyrkoherde. 1933 blev han professor i ögonläkekonst i Uppsala, och under åren 1947–52 var han universitetets rektor. Efter pensioneringen 1952 kom Fredrik Berg att ägna sig åt medicinhistorien. 1958 resp. 1965 utkom hans båda mycket uppmärksammade böcker om ögonläkekonstens historia i Sverige. I sin forskning tog Fredrik Berg också upp kulturhistoriska ämnen i vidare mening, ämnen som ofta hade direkt anknytning till Uppland. Särskilt skall här nämnas hans 1969 utgivna bok om Veckholms hospital och barnaskola, där en mycket initierad skildring ges av den av Magnus Gabriel De la Gardie på 1600-talet grundade inrättningen och dess senare öden. En av Fredrik Bergs sista uppsatser, publicerad i Svenska museer 2/1974, behandlar med utgångspunkt från kulturhistoriskt material problem kring publicering av reliefbilder.

GUNNAR EKHOLM

Upplands fornminnesförenings hedersledamot professor Gunnar Ekholm var vid sin bortgång 90 år. Han var född i Knivsta. 1915 blev han fil. dr och docent i nordisk och jämförande fornkunskap vid Uppsala universitet. Under åren 1920–1927 uppehöll Gunnar Ekholm professuren i ämnet och 1939 erhöll han professors namn.

Gunnar Ekholm var en av förgrundsgestalterna i vår fornforskning. Särskilt betydelsefull och internationellt uppmärksammas blev hans insats vid utforskandet av den romerska importen till Sverige. En grundläggande betydelse fick också hans undersökningar och forskningsresultat rörande Upplands för-

historia. I mycket stor omfattning kom han att ägna sitt intresse åt just detta landskap. Doktorsavhandlingen behandlade Upplands stenålder. Vidare gav han en helt ny syn på tolkningen av de uppländska bronsåldershällristningarna. Flera av Gunnar Ekholms uppsatser rörande Upplands forntid finns publicerade i olika årgångar av fornminnesföreningens tidskrift.

PAUL EKMAN

Godsägare Paul Ekman avled i en ålder av nära 86 år. Han var född i Hagby socken, men kom i unga år till Vänge socken, där han ägnade sig åt jordbruk. Senare under en tid var han borta från denna bygd för att ägna sig åt affärer. Hans längtan tillbaka till Vänge och jordbruket gjorde att han 1939 inköpte och började driva Stora Kils gård i Vänge. Paul Ekman var en av eldsjälarna och en av de drivande krafterna i Vänge när det gällde att rädda och bevara den märkliga Ekeby by. Att kvarnen i byn i dag står kvar i så gott skick beror i hög grad på en personlig insats av Paul Ekman. 1969 tilldelades han fornminnesföreningens förtjänstmedalj.

MANNE ERIKSSON

F. förste arkivarie docent Manne Eriksson föddes 1895 i Östervåla socken. 1944 blev han fil. dr i nordiska språk vid Uppsala universitet. Docent i ämnet var han 1953-61. Redan 1923 knöts Manne Eriksson till Landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala, där han 1941-62 tjänstgjorde som förste arkivarie. Som aktiv medarbetare i arkivet, bl. a. som redaktionssekreterare för Svenska landsmål, stod han emellertid kvar till endast en kort tid före sin död.

Manne Eriksson hade under många år en mycket nära kontakt med Upplands fornminnesförening, där han också anförtroddes en rad viktiga uppdrag. Under åren 1952-73 var han ledamot i föreningens styrelse samt i dess förvaltningsutskott. En lång tid var han föreningens representant i Landsantikvarieorganisationernas samarbetsråd, i vars förvaltningsutskott och lönedelegeration han också ingick. Från Stiftelsen Upplandsmuseets bildande 1959 och fram till 1973 representerade Manne Eriksson fornminnesföreningen i stiftelsens styrelse. Under en del av denna tid var han dessutom stiftelsens vice ordförande. 1962-72 representerade han fornminnesföreningen i Stockholms läns kulturminnesråd, huvudman för landsantikvarien i Stockholms län. 1952-74 tillhörde han redaktionen för årsboken Uppland.

I sin forskning ägnade sig Manne Eriksson i stor utsträckning åt Upplands folkmål och folkkultur. Bland de många vetenskapliga arbeten han utgav kring dessa ämnen fick flera en grundläggande betydelse. Här skall särskilt nämnas hans kartläggning av uppländska dialekter samt hans undersökningar om de uppländska fåbodarna under 1800-talets senare hälft och om byar och hamnor i forna tiders Vendel, de båda senare undersökningarna publicerade i fornminnesföreningens tidskrift.

Genom sina breda och djupa insikter såväl i uppländsk kulturhistoria som i den svenska kulturminnesvårdens organisation kom Manne Eriksson att göra en betydande och länge bestående insats för Upplands fornminnesförening och för uppländsk kulturminnesvård. 1972 utsågs han till föreningens hedersledamot.

SIGURD S. JOHANSSON

F. stadskamrer Sigurd S. Johansson var vid sin bortgång 82 år. Han föddes i Hökhuvud. I början av 1920-talet flyttade han till Östhammar, där han sedan stannade livet ut. Vid sidan om sin dagliga gärning hade Sigurd Johansson ett flertal kommunala uppdrag. Han var också livligt engagerad i olika frivilliga organisationer. I nykterhetsrörelsen i Östhammar var han en av förgrundsgestalterna. Ett särskilt intresse hade han för Östhammars historia, som han med tiden fick en stor kännedom om. Det var därför naturligt för Sigurd Johansson att ägna sina krafter också åt hembygdsrörelsen. Från 1944 och tjugo år framåt var han ordförande i Frösåkers härads hembygdsförening. Under denna tid förvärvades bl. a. flera av byggnaderna till Gammelgården i Östhammar.

KARL WICKSTRÖM

Färghandlare Karl Wickström avled i december 1973 i en ålder av 78 år. Han var född i Öregrund och blev denna stad trogen hela livet. 1920 öppnade han egen rörelse i staden, först färghandel, sedan möbelaffär och begravningsbyrå.

Karl Wickström hyste ett mycket starkt intresse för allt som hade med Öregrund att göra, inte minst stadens historia. Vid sidan om en rad viktiga kommunala uppdrag var han livligt engagerad i hembygdsrörelsen. Han var ordförande i Öregrunds hembygdsförening under en för föreningen mycket aktiv period. Bl. a. var han på 1940-talet med om att skaffa föreningen en egen hembygdsgård. Vidare var Karl Wickström en av initiativtagarna till och drivande krafterna bakom den mycket uppmärksammade Öregrundsutställningen 1950, som bl. a. belyste stadens handel, hantverk, industri och konst genom tiderna.

INGEBORG WILCKE-LINDQVIST

Fil. lic. Ingeborg Wilcke-Lindqvist var vid sin bortgång 83 år. Efter studentexamen 1910 började hon studera konsthistoria och andra kulturhistoriska ämnen vid dåvarande Stockholms högskola. Efter avlagd fil. kand.examen 1914 fortsatte hon att aktivt delta i professor Johnny Roosvalds konsthistoriska seminarium och dennes välkända exkursioner med cykel till uppländska och sörmåländska kyrkor. Dessa exkursioner kom att få en avgörande betydelse för den

moderna forskningen kring våra kyrkor. Ett par år senare knöts Ingeborg Lindqvist till verket Sveriges kyrkor och ända till slutet av 1960-talet tillhörde hon verkets medarbetarstab. Det var särskilt landskapet Uppland som utgjorde hennes forskningsfält. Ett flertal beskrivningar av uppländska kyrkor, såväl i verket Sveriges kyrkor som i serien Upplands kyrkor, har Ingeborg Lindqvist som författare. För serien Upplands kyrkor var hon f. ö. redaktör under 1950-talet och början av 1960-talet. Ingeborg Lindqvist var en av pionjärerna inom uppländsk kyrkoberivningskonst. Hon tilldelades fornminnesföreningens förtjänstmedalj 1957 och utsågs till föreningens hedersledamot 1963.

ERIC WOLRATH

Direktör Eric Wolrath var född i Uppsala 1898. Efter studier vid Uppsala universitet och Handelshögskolan i Stockholm inträdde han i faderns, järnhandlare Carl Wolrath, firma. Han hade en rad kommunala förtroendeuppdrag i staden. Bl. a. var han under många år ledamot av dåvarande Uppsala stadsfullmäktige och drätselkammare.

Eric Wolrath hade ett starkt intresse för hemstadens kulturhistoria. Ofta stödde han med generösa ekonomiska bidrag räddandet av kulturhistoriskt omistliga objekt. Det kunde gälla en byggnad i staden eller ett föremål av värde för Upplandsmuseet. Eric Wolrath var också länge direkt engagerad i fornminnesföreningens och Upplandsmuseets arbete. 1942 inträdde han som ledamot i föreningens styrelse, ett uppdrag som han hade kvar ända till 1969. 1959–67 var han som Uppsala stads representant ledamot av Stiftelsen Upplandsmuseets styrelse. Dess ordförande var han 1965–67. Vid bildandet av Upplandsmuseets vänner var Eric Wolrath en av initiativtagarna. 1969 utsågs han till fornminnesföreningens hedersledamot.

Ola Ehn